

УДК 78.01:78.071.2

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2026-1-26>

Віктор ЧЕРНІЙ

концертмейстер кафедри мистецької освіти, Житомирський державний університет ім. Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008

ORCID: 0009-0008-5969-9860

Бібліографічний опис статті: Черній, В. (2026). Інтерпретація художнього образу в діяльності концертмейстера як прояв творчого самовираження. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 187–192, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2026-1-26>

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА ЯК ПРОЯВ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ

У статті розглядається проблема інтерпретації художнього образу в діяльності концертмейстера як важливого прояву його творчого самовираження в умовах сучасної музично-виконавської практики. Актуальність дослідження зумовлена переосмисленням професійної ролі концертмейстера, який постає не лише як акомпаніатор, а як рівноправний учасник ансамблевого музикування та активний співтворець художньої інтерпретації музичного твору.

Метою роботи є розкриття специфіки діяльності концертмейстера як активного суб'єкта творчого процесу шляхом аналізу механізмів формування художнього образу як ключового засобу його професійного самовираження. **Методологія.** Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс методів дослідження, зокрема, теоретичний аналіз музикознавчих і педагогічних джерел, порівняльний аналіз виконавських підходів, а також узагальнення практичного досвіду ансамблевого музикування.

У статті уточнюються поняття художнього образу в музиці та музичної інтерпретації, акцентується їх нерозривний взаємозв'язок у виконавському процесі. Визначено специфіку інтерпретаційної діяльності концертмейстера, що зумовлена ансамблевою природою його роботи, необхідністю стильової гнучкості, розвиненого ансамблевого слуху та комунікативної чутливості. Особливу увагу приділено аналізу творчого самовираження концертмейстера в ансамблевій взаємодії, яке реалізується через інтонаційно-образне мислення, динамічне нюансування, агогіку та темброву палітру звучання.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному осмисленні концертмейстера як активного інтерпретатора художнього образу та суб'єкта творчого самовираження, а також у систематизації основних чинників, що визначають його роль у формуванні цілісної ансамблевої інтерпретації. У висновках обґрунтовано, що інтерпретація художнього образу є ключовим інструментом творчої самореалізації концертмейстера і важливим чинником підвищення художнього рівня ансамблевого виконання.

Ключові слова: концертмейстер, художній образ, музична інтерпретація, творче самовираження, ансамблеве музикування, виконавська діяльність.

Viktor CHERNII

Concertmaster of the Department of Art Education, Ivan Franko Zhytomyr State University, 40 Velyka Berdychivska street, Zhytomyr, Ukraine, 10008

ORCID: 0009-0008-5969-9860

To cite this article: Chernii, V. (2026). Interpretatsiia khudozhnoho obrazu v diialnosti kontsertmeistera yak proiav tvorchoho samovyrazhennia. [Interpretation of the artistic image in the accompanist's activity as a manifestation of creative self-expression]. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 187–192, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2026-1-26>

INTERPRETATION OF THE ARTISTIC IMAGE IN THE ACCOMPANIST'S ACTIVITY AS A MANIFESTATION OF CREATIVE SELF-EXPRESSION

The article describes the problem of interpreting the artistic image in the activity of the accompanist as an important manifestation of creative self-expression within contemporary musical performance practice. The relevance of the study

is обусловлена the reconsideration of the accompanist's professional role, who is increasingly viewed not merely as a technical supporter of the soloist, but as an equal participant in ensemble music-making and an active co-creator of the artistic interpretation of a musical work.

The purpose of the article is to reveal the specificity of the accompanist's activity as an active subject of the creative process by analyzing the mechanisms of forming the artistic image as a key means of professional self-expression.

Methodology. To achieve this goal, a set of research methods was applied, including theoretical analysis of musicological and pedagogical sources, comparative analysis of performance approaches, and generalization of practical experience in ensemble performance.

The article clarifies the concepts of the artistic image in music and musical interpretation, emphasizing their inseparable relationship in the performance process. The specificity of the accompanist's interpretative activity is determined by the ensemble nature of the work, the need for stylistic flexibility, a developed ensemble hearing, and communicative sensitivity. Particular attention is paid to the analysis of the accompanist's creative self-expression in ensemble interaction, which is realized through intonational and imaginative thinking, dynamic nuance, agogics, and timbral coloring of sound.

The scientific novelty of the study lies in the comprehensive understanding of the accompanist as an active interpreter of the artistic image and a subject of creative self-expression, as well as in the systematization of the main factors that determine the accompanist's role in forming a holistic ensemble interpretation. **The conclusions** substantiate that the interpretation of the artistic image is a key instrument of the accompanist's creative self-realization and an important factor in enhancing the artistic quality of ensemble performance.

Key words: accompanist, artistic image, musical interpretation, creative self-expression, ensemble performance, performing activity.

Актуальність проблеми. Сучасна музично-виконавська практика характеризується суттєвим переосмисленням ролі концертмейстера в ансамблевому музикуванні. У професійному середовищі він дедалі частіше розглядається не лише як акомпаніатор, функція якого полягає у технічній підтримці соліста, а як рівноправний учасник творчого процесу та активний співтворець художнього образу музичного твору. Така трансформація зумовлена ускладненням репертуару, зростанням виконавських вимог і необхідністю досягнення високого рівня художньої цілісності ансамблевого виконання.

У процесі ансамблевого музикування концертмейстер безпосередньо впливає на формування цілісної інтерпретації твору, визначаючи характер звучання, темпоритмічну організацію, динамічний розвиток і емоційно-образний зміст виконання. Через інтерпретаційні рішення та постійну взаємодію із солістом він формує художній простір виконання, у межах якого реалізується авторський задум. Саме тому інтерпретація художнього образу в діяльності концертмейстера набуває особливого значення як важливий прояв його творчого самовираження та професійної самореалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених проблемі інтерпретації художнього образу в діяльності концертмейстера, засвідчив поступову зміну наукових підходів до осмислення його професійної ролі: від розуміння концертмейстера як виконавця супровідної функції до усвідомлення його як рівноправного

співтворця художньої інтерпретації. У працях сучасних дослідників акцентується увага на ансамблевій природі концертмейстерської діяльності, її комунікативному та творчому потенціалі, а також на значенні індивідуального інтерпретаційного бачення у формуванні цілісного художнього образу музичного твору.

Зокрема, у дослідженнях Н. Журавльової та І. Бойко розкривається специфіка концертмейстерської взаємодії з солістом, де інтерпретація постає результатом постійного художнього діалогу та взаємного впливу виконавців. Питання музичної інтерпретації як прояву творчого самовираження виконавця розглядаються у працях В. Волкомора, Т. Молчанової, Л. Семко, які підкреслюють значення інтонаційного мислення, стильової свідомості та особистісного ставлення музиканта до авторського тексту. У працях В. Зоріна, Ж. Колоскової, Н. Коцюрби, у яких музична інтерпретація трактується як багаторівневий творчий процес, що поєднує аналітичне осмислення та індивідуальне художнє переживання.

Водночас, проблема інтерпретації художнього образу саме в діяльності концертмейстера як форми його творчого самовираження залишається недостатньо систематизованою. Більшість досліджень зосереджуються на загальних питаннях музичної інтерпретації або педагогічних аспектах акомпанементу, тоді як цілісне осмислення концертмейстера як активного суб'єкта інтерпретаційного процесу потребує подальшої наукової розробки.

Мета дослідження – розкрити специфіку діяльності концертмейстера як активного суб'єкта творчого процесу, проаналізувавши механізми формування художнього образу як ключового засобу його професійного самовираження.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному музикознавстві роль концертмейстера давно вийшла за межі виключно технічної підтримки соліста. Це складний психолого-естетичний процес, де піаніст виступає як рівноправний партнер, драматург і інтерпретатор. Творче самовираження концертмейстера через художній образ є вищим проявом його професійної майстерності.

У музичному мистецтві художній образ є центральною категорією, що відображає ідейно-емоційний зміст твору та визначає його естетичну спрямованість. На відміну від образів у літературі чи образотворчому мистецтві, музичний художній образ не має предметно-зорової конкретизації, а існує у формі інтонаційно-емоційних узагальнень, що впливають на слухачське сприйняття через систему звукових співвідношень. Він постає як результат взаємодії авторського задуму, музичної мови та виконавського втілення (Салій, 2013).

Художній образ у музиці формується за допомогою інтонації, ритму, метру, темпу, гармонії, фактури, динаміки та тембру. Кожен із цих елементів виконує образотворчу функцію, а їх цілісна взаємодія створює багатопланову емоційно-сміслову структуру твору. При цьому нотний текст фіксує лише потенціал художнього образу, залишаючи простір для його виконавського осмислення й індивідуального трактування.

Музична інтерпретація розглядається як творчий процес розкриття та актуалізації художнього образу в реальному звучанні. Вона передбачає активну позицію виконавця, який не просто відтворює нотний текст, а здійснює його осмислення відповідно до власного художнього досвіду, естетичних уявлень і виконавських можливостей. Інтерпретація поєднує раціональний та інтуїтивний рівні: аналітичне вивчення форми, стилю, жанру та драматургії твору доповнюється емоційно-образним переживанням музичного матеріалу (Кун, 2020).

Важливою характеристикою музичної інтерпретації є її варіативність. Один і той самий твір може отримувати різні інтерпретаційні

втілення залежно від історико-культурного контексту, виконавської школи та індивідуальності музиканта. Водночас інтерпретаційна свобода обмежується стилістичними нормами та авторським задумом, що вимагає від виконавця глибокого розуміння музичної мови конкретної епохи (Вороновська, 2023).

У контексті ансамблевого музикування музична інтерпретація набуває діалогічного характеру. Художній образ формується в результаті взаємодії кількох виконавців, кожен із яких вносить власне бачення в загальну концепцію виконання. Для концертмейстера цей процес має особливу специфіку, оскільки він одночасно є інтерпретатором нотного тексту та координатором ансамблевої єдності. Його інтерпретаційні рішення щодо темпу, динаміки, агогіки й фактури безпосередньо впливають на розкриття художнього образу твору (Молчанова, 2007).

Таким чином, художній образ і музична інтерпретація перебувають у нерозривному взаємозв'язку: художній образ визначає смислову спрямованість виконання, а інтерпретація є засобом його творчого втілення. Для концертмейстера інтерпретація художнього образу виступає не лише професійним завданням, а й важливою формою творчого самовираження, що реалізується в процесі ансамблевої взаємодії та сценічного виконання.

Щодо інтерпретаційної діяльності концертмейстера, то вона має складний, багатовимірний характер і суттєво відрізняється від сольного виконавства. Її специфіка зумовлена ансамблевою природою концертмейстерської роботи, що передбачає постійну взаємодію з солістом і орієнтацію на створення єдиного художнього образу музичного твору. Концертмейстер виступає не лише виконавцем власної партії, а й активним співтворцем інтерпретаційної концепції, відповідальним за цілісність і художню переконливість ансамблевого виконання (Несмашна, 2017).

Однією з ключових особливостей інтерпретаційної діяльності концертмейстера є необхідність глибокого аналізу музичного тексту в його повноті. На відміну від соліста, який зосереджується передусім на своїй партії, концертмейстер має охоплювати музичний матеріал у цілості, усвідомлюючи функцію кожного елементу фактури, гармонічної логіки та формоутворення. Такий комплексний підхід

дозволяє йому передбачати розвиток музичної драматургії та забезпечувати образну єдність виконання (Молчанова, 2013).

Важливим аспектом інтерпретаційної діяльності концертмейстера є його здатність до стильової гнучкості. У процесі роботи з різним репертуаром – вокальним, інструментальним, ансамблевим – концертмейстер повинен швидко адаптуватися до особливостей музики різних епох, жанрів і національних шкіл. Це вимагає не лише технічної майстерності, а й глибокого знання стильових закономірностей, виконавських традицій і специфіки музичної мови (Молчанова, 2013).

Специфіка концертмейстерської інтерпретації також полягає в особливому балансі між особистісним творчим самовираженням і підпорядкуванням загальній художній концепції. Концертмейстер реалізує власне інтерпретаційне бачення через динамічне нюансування, темброву палітру, агогічні відхилення та фактурні акценти, водночас уникаючи домінування над солістом. Таке співвідношення вимагає високого рівня музичного такту, художньої відповідальності та здатності до саморегуляції.

Невід'ємною складовою інтерпретаційної діяльності концертмейстера є комунікативний аспект. У процесі ансамблевого музикування він постійно «зчитує» виконавські наміри соліста, реагує на найменші зміни темпу, динаміки чи фразування. Ця здатність до миттєвої корекції виконання свідчить про високий рівень інтерпретаційної мобільності та розвинений ансамблевий слух. Саме через таку взаємодію формується жива, динамічна інтерпретація художнього образу (Лисенко, 2022).

Крім того, інтерпретаційна діяльність концертмейстера часто поєднується з педагогічною функцією, особливо в освітньому середовищі. У цьому випадку він не лише реалізує власне інтерпретаційне бачення, а й сприяє формуванню художнього мислення соліста, коригуючи його виконання та спрямовуючи до більш глибокого розуміння образного змісту твору. Така подвійна роль підсилює відповідальність концертмейстера за кінцевий художній результат (Лисенко, 2022).

Отже, специфіка інтерпретаційної діяльності концертмейстера полягає в поєднанні виконавської, аналітичної, комунікативної та творчо-координаційної функцій. Саме

ця багатогранність дозволяє концертмейстеру виступати активним суб'єктом інтерпретаційного процесу, для якого створення художнього образу стає формою професійного й особистісного творчого самовираження.

Якщо розглядати творче самовираження концертмейстера в умовах ансамблевої взаємодії, то воно є особливою формою художньої реалізації, яка ґрунтується на діалозі, співпраці та взаємному художньому впливі учасників виконавського процесу. На відміну від сольного музикування, де виконавець має відносну свободу інтерпретаційних рішень, ансамблева діяльність концертмейстера передбачає узгодження власного творчого бачення з інтерпретаційною концепцією соліста та загальною художньою ідеєю твору (Склярів, 2019).

Самовираження концертмейстера реалізується насамперед через інтонаційно-образне мислення, яке виявляється у тонкому відчутті музичної драматургії, логіки розвитку фрази та емоційної напруги твору. Через динамічну гнучкість, темброве забарвлення звучання, агогічні нюанси й артикуляційні засоби концертмейстер формує художній простір ансамблевого виконання, створюючи необхідний емоційний фон для розкриття партії соліста.

Важливою особливістю творчого самовираження концертмейстера є його опосередкований характер. На відміну від соліста, він не завжди перебуває в центрі слухацької уваги, проте саме його виконавські рішення часто визначають образну цілісність твору. Уміння залишатися в художній тіні, водночас активно впливаючи на загальний характер виконання, свідчить про високий рівень професійної культури та зріле розуміння ансамблевої етики (Katz, 2009).

Ансамблева взаємодія створює умови для постійного творчого діалогу між концертмейстером і солістом. Цей діалог виявляється у взаємному слуханні, миттєвому реагуванні на зміни темпу, динаміки чи фразування, а також у здатності до спільного імпровізаційного осмислення музичного матеріалу в межах авторського тексту. У такому процесі концертмейстер не лише адаптується до виконавських особливостей партнера, а й активно формує художній напрям ансамблевого виконання (Moore, 2004).

Психологічний аспект ансамблевої взаємодії відіграє важливу роль у творчому самовираженні концертмейстера. Емпатія, емоційна чутливість,

здатність до співпереживання та внутрішньої концентрації дозволяють йому тонко відчувати стан соліста й підтримувати його у процесі сценічного виконання. Такі якості сприяють створенню атмосфери довіри, що є необхідною умовою для повноцінної реалізації творчого потенціалу обох виконавців (Несмашна, 2017).

Крім того, творче самовираження концертмейстера в ансамблевій взаємодії тісно пов'язане з його інтерпретаційною мобільністю. Здатність швидко змінювати виконавські акценти, коригувати динаміку та темп відповідно до ситуації сценічного виконання свідчить про високий рівень професійної адаптивності. Саме ця мобільність дозволяє концертмейстеру зберігати художню цілісність виконання навіть в умовах непередбачуваних змін.

Таким чином, творче самовираження концертмейстера в ансамблевій взаємодії постає як складний синтез індивідуального художнього бачення, професійної відповідальності та здатності до творчої співпраці. Воно реалізується через тонку інтеграцію власних інтерпретаційних рішень у спільний виконавський процес і є важливою умовою досягнення високого художнього рівня ансамблевого музикування.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження засвідчує, що інтерпретація художнього образу в діяльності концертмейстера є складним і багатограним процесом, який охоплює технічні, аналітичні, емоційно-образні та комунікативні аспекти виконавської діяльності.

Концертмейстер постає не лише як акомпаніатор, а як активний співтворець музичного твору, здатний через ансамблеву взаємодію реалізувати власне художнє бачення, забезпечуючи при цьому цілісність, гармонійність та стильову відповідність виконання. Його інтерпретаційна діяльність включає тонке балансування між особистісним самовираженням і підтримкою загальної ансамблевої концепції, що потребує високого рівня професійної підготовки, музичної чутливості та гнучкості.

Цілеспрямований розвиток інтерпретаційних умінь концертмейстера сприяє підвищенню якості ансамблевого музикування, розкриттю художнього образу твору та поглибленню взаємодії з солістом і колективом. Завдяки своїй творчій активності концертмейстер не лише забезпечує точність виконання нотного тексту, а й формує емоційно-образний простір, у якому музичний твір набуває художньої виразності та глибини. Таким чином, інтерпретація художнього образу виступає ключовим інструментом самовираження концертмейстера і водночас є важливим чинником професійного розвитку, формування ансамблевої єдності та високої виконавської культури.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у вивченні процесів інтерпретації художнього образу концертмейстером, удосконаленні методик розвитку його інтерпретаційних умінь, а також у дослідженні впливу творчого самовираження на ансамблеву взаємодію та цілісність музичного виконання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вороновська О. В., Чи С. Музично-виконавська інтерпретація як засіб формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва. *Науковий вісник Південноукраїнського університету імені К. Д. Ушинського*. 2023. № 3(144). С. 7–14.
2. Горожанкіна О. Ю. Педагогічні умови формування інтерпретаційної компетентності в майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 81, Т.2. С. 107–111.
3. Кун Ц. Музична інтерпретація як прояв творчого самовираження. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури й мистецтв*. 2020. № 3. С. 250–254.
4. Лисенко Я. О., Худієнко Ю. М. Особливості професійної взаємодії концертмейстера та вокаліста у створенні музично-художнього образу. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*. 2022. № 23. С. 114–123.
5. Молчанова Т. О. Мистецтво піаніста-концертмейстера : навч. посібник. Вид. 2-е, доп., перер. Львів : Сполом, 2007. 216 с.
6. Молчанова Т. О. Мала енциклопедія піаніста-концертмейстера, артиста камерного ансамблю : науковий довідник. Львів : Сполом, 2013. 288 с.
7. Несмашна Л., Сарбі С., Бокоч В. Концертмейстер у вокально-фортепіанному дуеті: специфіка співтворчості. *Актуальні аспекти сучасного українського музичного мистецтва*. 2017. № 9. С. 110–119.
8. Салій В. Сутність художнього образу та особливості його прояву в музичному мистецтві. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2013. Вип. 5. С. 126–133.

9. Скляр О. Акомпанування як особливий вид фортепіанного мистецтва: стильова та фактурна специфіка. *Музикознавство*. 2019. № 12. С. 89–96
10. Katz M. *The Complete Collaborator: The Pianist as Partner*. Oxford university press, 2009. 312 p.
11. Moore G. *The Unashamed Accompanist*. 2-d ed. London : Julia MacRae, 2004. 120 p.

REFERENCES:

1. Voronovska, O. V., Chy S. (2023). Muzychno-vykonavska interpretatsiia yak zasib formuvannia khudozhno-analitychnykh umin maibutnykh uchyteliv muzychnoho mystetstva. [Musical and performing interpretation as a means of forming artistic and analytical skills of future music teachers]. *Naukovyi visnyk Pivdennoукраїнського університету імені К. Д. Ушинського*. 3. 7–14 [in Ukrainian].
2. Horozhankina, O. Yu. (2018). Pedagogichni umovy formuvannia interpretatsiinoi kompetentnosti v maibutnykh uchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi navchannia hry na fortepiano. [Pedagogical conditions for the formation of interpretive competence in future teachers of music in the process of teaching piano]. *Pedahohichni nauky*. 81. 107–111 [in Ukrainian].
3. Kun, Ts. (2020). Muzychna interpretatsiia yak proiav tvorchoho samovyrazhennia. [Musical interpretation as a manifestation of creative self-expression]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury y mystetstv*. 3. 250–254 [in Ukrainian].
4. Lysenko, Ya. O., Khudiienko, Yu. M. (2022). Osoblyvosti profesiinoi vzaiemodii kontsertmeistera ta vokalista u stvorenni muzychno-khudozhnogo obrazu. [Peculiarities of professional interaction between accompanist and vocalist in creating a musical and artistic image]. *Muzykoznavcha dumka Dnipropetrovshchyny*. 23. 114–123 [in Ukrainian].
5. Molchanova, T. O. (2007). *Mystetstvo pianista-kontsertmeistera : navchalnyi posibnyk*. [The Art of the Pianist-Concertmaster: A Study Guide]. Vyd. 2-e, dop., perer. Lviv : Spolom. 216 s. [in Ukrainian].
6. Molchanova, T. O. (2013). *Mala entsyklopediia pianista-kontsertmeistera, artysta kamernoho ansambliu : naukovyi dovidnyk*. [Small encyclopedia of a pianist-concertmaster, chamber ensemble artist : a scientific reference book]. Lviv : Spolom. 288 s. [in Ukrainian].
7. Neshmashna, L., Sarbi, S., Bokoch, V. (2017). Kontsertmeister u vokalno-forteپیанному dueti: spetsyfika spivtvorchosti. [Concertmaster in a vocal-piano duet: specifics of co-creation]. *Aktualni aspekty suchasnoho українського музичного мистецтва*. 9. 110–119 [in Ukrainian].
8. Saliy, V. (2013). Sutnist khudozhnogo obrazu ta osoblyvosti yoho proiavu v muzychnomu mystetstvi. [The essence of the artistic image and the features of its manifestation in musical art]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 5. 126–133 [in Ukrainian].
9. Skliarov, O. (2019). Akompanuvannia yak osoblyvyi vyd forteپیанного мистецтва: stylova ta fakturna spetsyfika. [Accompaniment as a special type of piano art: stylistic and textural specifics]. *Muzykoznavstvo*. 12. 89–96 [in Ukrainian].
10. Katz, M. (2009). *The Complete Collaborator: The Pianist as Partner*. Oxford university press. 312 p. [in English].
11. Moore, G. (2004). *The Unashamed Accompanist*. 2-d ed. London : Julia MacRae. 120 p. [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 07.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

